

ВІЗУАЛЬНІ КОДИ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ У ТВОРЧОСТІ СУЧАСНИХ ХУДОЖНИКІВ

Надія КОПИЛОВА – кандидат культурології, старший викладач кафедри образотворчого мистецтва, Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса
<https://orcid.org/0000-0002-0407-8185>
<https://doi.org/10.35619/ucpmk.51.1029>
nadiya.kopylova02@gmail.com

Марина САПУНОВА – кандидат архітектури, доцент кафедри образотворчого мистецтва, Одеська державна академія будівництва та архітектури, м. Одеса
<https://orcid.org/0000-0002-7643-488X>
sapunovamar@gmail.com

Досліджуються візуальні коди українських міст (Києва, Львова, Одеси та інших) у творчості сучасних художників, що формують культурну ідентичність міського простору. За допомогою міждисциплінарного підходу розглянуто приклади вітчизняного мистецтва у жанрі міського пейзажу (як у класичній, так і в новаторській інтерпретації). Проаналізовано, як художники через символіку, колорит, композицію передають атмосферу, історичні та соціокультурні особливості міста. У цьому контексті основними семантичними домінантами в творчості митців виступають історичний образ міста, повсякденний образ міста та образ міста у контексті актуальних соціально-політичних подій (естетика руйнування, травми тощо).

Дослідження спрямовано на розкриття механізмів сприйняття міста через художнє бачення та визначення ролі візуальних кодів у формуванні культурної пам'яті.

Ключові слова: візуальний код, міський пейзаж, національна ідентичність, сучасне українське мистецтво, культурна пам'ять.

Постановка проблеми. У сучасному світі міський простір постає не лише матеріальним середовищем проживання людини, а й певним візуально-комунікативним полем, у якому формуються, транслюються і переосмислюються важливі для соціуму культурні символи, знаки, коди. Крізь художній образ міста, його архітектуру, колорит, ритм, митці проєктують індивідуальні та суспільні уявлення про національну ідентичність та важливі події вітчизняної історії. Таким чином, аналіз художніх інтерпретацій міста набуває не лише естетичного, а й соціокультурного значення: дозволяє зрозуміти як митці осмислюють міський простір та перетворюють художні образи на знаки культурної пам'яті.

Означена проблематика вельми актуальна для української культури, що пов'язано зі складними процесами самоідентифікації, переосмислення історико-культурної спадщини та пошуком нових моделей локальної ідентичності після 2014 р. Митці звертаються до образів українських міст як до місць пам'яті, що втілюють у собі досвід боротьби за ідентичність та надії на відновлення. Архітектурні артефакти перетворюються на знаки історії, колорит – на культурний код, руйнування – на знаки травматичного досвіду.

Важливо, що візуальні коди сучасних міст функціонують не лише як інструмент культурної ідентифікації, а як засіб комунікації з глядачем на рівні міжкультурного діалогу. Це набуває особливої значущості для української культури, яка сьогодні активно вибудовує власні наративи у прагненні затвердити свою ідентичність у світовому культурному просторі.

Ступінь розробленості проблеми. Семіотичний аналіз феноменів культури поступово інтегрувався у вітчизняні дослідження із західної наукової традиції та дозволяє аналізувати символічні значення міста як культурного тексту [10]. Проблематика дослідження візуальних кодів українських міст у творах сучасних художників вимагає комплексного міждисциплінарного підходу, що поєднує, зокрема, культурологічний і семіотичний аналіз із вивченням художніх особливостей жанру міського пейзажу.

У вітчизняній науковій літературі значну увагу приділено теоретико-методологічним аспектам семіотики візуального мистецтва. Роботи В. Головей [4], О. Ліщинської [7], Т. Міронової [9] становлять теоретичний фундамент для вивчення візуальних кодів мистецтва як інструменту передачі смислів і формування художнього дискурсу сучасної української культури. Слід підкреслити, що візуальні коди мистецтва тісно пов'язані з культурно-символічними кодами культури – «набором культурних архетипів, що характеризують ідентичність історико-культурного типу особистості, соціальної групи та ін.» [3; 89]. Вітчизняні науковці О. Ліщинська [7], Є. Павліченко [11], М. Курушина [13] особливу увагу приділили ролі сучасного візуального мистецтва у конструюванні національної ідентичності з огляду на соціально-політичні реалії української культури. Мистецтво вийшло за межі суто естетики та «акумулює культурну пам'ять, фіксує національно-культурний код, забезпечує спадкоємність, зміцнює почуття національної ідентичності» [7; 87].

Проблематику міського пейзажу та його символічних можливостей висвітлено у працях А. Блудова [2], Г. Заїки [5], В. Михальчука [8], які аналізують урбаністичні мотиви у живописі та соціокультурні трансформації міського середовища. Мистецтвознавчою базою дослідження також стали роботи О. Кириченко, Л. Кулик, В. Литвиненка, М. Осадци, Ю. Скаканді, Ж. Ясеницької, присвячені розгляду історико-культурних та естетичних аспектів зображення міського пейзажу в образотворчому мистецтві.

Попри наявність глибокого теоретичного аналізу означеної проблематики, у вітчизняному гуманітарному дискурсі, значний корпус візуального матеріалу, зокрема художні твори сучасних митців, які торкаються цієї тематики, залишаються за межами досліджень. Отже, *метою* статті є аналіз основних візуальних кодів українських міст у творах сучасного мистецтва, виявлення їхньої ролі у формуванні культурного іміджу міста й національної ідентичності. Важливо з'ясувати, які семіотичні стратегії репрезентації міста використовують митці у XXI ст. Для аналізу обрано переважно жанр міського пейзажу – міські краєвиди Києва, Львова, Одеси та інших міст, що репрезентують собою виразні культурно-семіотичні центри України. Візуальні образи цих урбаністичних центрів поєднують різні історичні наративи, регіональні ідентичності, символічні моделі національного простору.

Виклад основного матеріалу. Під візуальним кодом міста розуміємо сукупність знаків, символів, художніх образів, що формують впізнавану семантичну структуру міського простору, репрезентують його історичну і соціокультурну ідентичність. До елементів цього візуального коду належать архітектурні доміанти, колорит міського середовища, візуальні практики мешканців, художні інтерпретації міського простору у творах мистецтва. Візуальний код, як знакова система, виконує комунікативну функцію: формує уявлення про місто, відображає його духовну атмосферу, задає асоціативне поле та сприяє конструюванню колективної культурної пам'яті.

У контексті сучасної культури візуальний код є важливим чинником міської ідентичності, що впливає на сприйняття міста у масовій свідомості та його репрезентацію в мистецтві, медіа й культурному просторі загалом.

У період кінця ХХ – перших десятиліть ХХІ ст. жанр міського пейзажу в українському мистецтві характеризується помітним «розмаїттям творчих концепцій, індивідуальним підходом до вибору сюжетів, мотивів, образів. «Різниця стилістичних предметів залежить насамперед від того, що саме бачить і шукає автор в багатогранному, складному понятті «місто» [12; 101]. Багатство художніх технік відкриває великі можливості для експериментів, переосмислення класичних художніх стратегій і пошуку нових засобів виразності. У творах митців відображуються «як реальна предметність, так і просторовість, і роздуми про теперішнє й майбутнє життя міста...» [2; 24].

Розгляд візуальних кодів сучасного українського міста доцільно розпочати з Києва – духовної столиці України та осередку державності. Київ постає у мистецтві не лише як реальний топографічний простір, а й метафора національної пам'яті та духовної сили народу. Візуальний образ міста в творчості сучасних українських художників ґрунтується на поєднанні сакрального, історичного і сучасного урбаністичного кодів, що формують певну систему символів міської ідентичності.

У творах сучасних митців мотиви дніпровських круч, силуети величних соборів і Києво-Печерської лаври, старовинні вулиці Подолу, Майдан Незалежності, численні мости стають знаковими візуальними елементами, що кодують уявлення про місто як центр духовності і боротьби, місце зустрічі сакрального й повсякденного, минулого й теперішнього.

«Образ Києва у пейзажах часто поєднує як архітектурні елементи, так і природні ландшафти... Київ у пейзажному живописі постає як місто, де архітектурна велич гармонійно поєднується з природою» [5; 134]. Саме таким місто з'являлося у живописних роботах митців ХХ ст. Український художник радянського періоду С. Шишко звертався до зображення міських парків (Маріїнського, Володимирської гірки), передаючи буття міста у просторі часу, його особливу енергію у різні пори року. Майстер «вдало використовував контраст між старовинною архітектурою та буйним розквітом природи, що підсилювало відчуття гармонії міського та природного середовища» [5; 134]. У ХХІ ст. цю лінію продовжує В. Микитенко. Акварельна робота «Київ, зелені пагорби» (2024 р.) урівноважує напружену динаміку мегаполісу м'якістю природного ландшафту. Цьому сприяють, зокрема, властивості акварельної техніки, її делікатність, легкість, напівпрозорість. Зелені пагорби Києва стають семіотичним маркером гармонії урбаністичного простору і природи.

Сучасні художники нерідко переосмислюють традиційні архітектурні символи Києва крізь призму динаміки міського середовища – з використанням експресивної палітри, фрагментарних композицій, рваних ритмів, панорамних ракурсів. Таке поєднання дозволяє передати контраст між минулим і сучасним, між стабільністю духовності та мінливістю великого міста. О. Джураєва в

техніці ліногравюри (серії «Reflection» (2018 р.), «Місто. Спостереження», 2020 р.) демонструє, «як поєднання статичності архітектурних споруд з активним рухом жителів призводить до мерехтливого образу міста, що розвивається у часі і просторі» [2; 25]. Не менш цікавими є твори Олени Бражнік, Анни Колос, Бориса Литовченка, Віктора Микитенка, Леоніда Павленка та інших митців, які поєднують класичні техніки з сучасним світобаченням. Крізь їхні художні роботи проглядають візуальні коди міста – впізнавані локації та архітектурні пам'ятки, образи яких художники пропускають через своє сприйняття. Це Хрещатик і Софія Київська, Майдан Незалежності і Бессарабський ринок, Андріївська церква і Києво-Печерська Лавра, Київська Опера й Бульвар Т. Шевченка, квітучі каштани й набережна Дніпра, Поділ і Андріївський узвіз. Це не лише улюблені локації киян, а й культурні маркери, що роблять місто впізнаваним для мешканців інших міст і навіть країн.

Трансформація візуальних кодів Києва дозволяє простежити динаміку соціально-політичних процесів сучасної України. Мистецтво після 2014 року стало більш різким, відвертим та напруженим. Майдан став тим простором, фізичним і символічним, де злилися мистецтво і реальність. Фотографії, графіка, стріт-арт і навіть барикади перетворилися на мистецькі об'єкти. Українські митці та мисткині активно зверталися до цієї теми. Нікіта Кадан у своїх інсталяціях і графічних серіях розглядав Майдан як символ зміни міського простору і суспільної свідомості, де архітектура стала носієм культурної пам'яті. Алевтина Кахідзе крізь графічні рисунки та практики перформансу висвітлювала болісний досвід людини під час Революції. У цьому контексті також варто згадати арт-проект Сергія Кондратюка «Після блекауту» (2023 р.), який не можна назвати серією класичних міських пейзажів. Твори живопису, графіки та скульптури з'явилися у відповідь на події в Україні з жовтня 2022 року, коли регулярні відключення електроенергії та зв'язку після атак на енергетичну інфраструктуру стали новою реальністю для українського суспільства. Художник звернувся до теми міського простору у контексті змін людського досвіду, життя у темряві та поступового повернення світла.

Нерідко одним із найбільш репрезентативних візуальних кодів міста виступає його історична частина. Це стосується таких українських міст як Львів, Ужгород, Чернівці, Чернігів, Одеса, Кам'янець-Подільський та ін. Візуальний образ Львова – міста з багатою історико-культурною спадщиною – формується на перетині європейської культурної традиції та української духовності. Історичний центр Львова (Старе місто) постає як багатошаровий культурний простір, де переплітаються епохи, художні стилі (готика, ренесанс, модерн), традиції Заходу та Сходу.

У минулому митці часто зверталися до мотивів площі Ринок, вежі Ратуші, соборів, храмів і каплиць Старого міста, аркад внутрішніх двориків, кам'яниць із ліпниною та фігурами левів, затишних кав'ярень – усього того, що творить впізнаваний візуальний код львівського міського простору. Ці мотиви виступають не лише елементами міського пейзажу, а символами культурної пам'яті. Зі Львовом тісно пов'язана творча діяльність відомої художниці модернізму Олени Кульчицької, яка присвятила значну частину своїх робіт історико-культурній спадщині українського народу. Серія акварелей, написана мисткинею у 1930-х роках, презентує зображення історичного центру Львова з важливими культурними пам'ятками. Серед них особливо виділяється Собор Святого Юра – важливий маркер української духовності. У різні періоди розвитку мистецтва ХХ ст. до святоюрської тематики зверталися Олекса Новаківський, Зеновій Флінта, Юрій Химич та інші майстри.

У ХХІ ст. образ Львова відтворюють Віктор Микитенко, Михайло Демцю, Ірина Демко, Юрій Кутілов та ін. У їхніх роботах історичні наративи тісно переплітаються з повсякденністю, Львів постає сучасним, але зберігає свою особливу атмосферу, що нагадує про історичне минуле. Вінтажні вивіски, бруківка, класичні архітектурні форми, величні силуети релігійних святинь – усе це знаходить своє місце на полотнах сучасних митців.

У колірних рішеннях акварелей Віктора Микитенка переважають теплі вохристі, коричневі, бурштинові тони, що створюють ефект часу, надають міському простору ностальгійного звучання. Така палітра підкреслює дух старого міста – спокійного, але живого. Водночас у сучасних інтерпретаціях з'являються нові ритми, динаміка кольору й форми, що символізує входження Львова в сучасний культурний контекст. Живописні роботи Михайла Демцю вражають експресією, яскравим сміливим колоритом, рельєфною фактурою мазка та показують Львів як місто потужної енергії і внутрішньої сили.

Графічні твори Олександра Володимирця відтворюють знакові архітектурні елементи Львова: гострі силуети веж, старі кам'яні фасади, величні церкви, вузькі вулиці з характерною камерною атмосферою. Ці елементи несуть культурний код міста, передають ідею зв'язку сьогодення з історичним минулим. Техніка олівця дозволяє максимально точно, об'ємно, деталізовано, іноді контрастно передати нюанси, підкреслити текстуру бруківки, каменю, черепиці. Попри акцент на

історичності міста, графічні пейзажі включають сучасні урбаністичні елементи, що дозволяє побачити Львів як осередок активного міського життя з культурною динамікою.

Значимо, що поєднання атрибутів історичної пам'яті з маркерами сучасного життя виступає характерним візуальним кодом у мистецтві сьогодення. Владислав Литвиненко звернувся до міських мотивів з пам'ятками архітектури Харкова кінця XIX-XX ст. [6; 85]. Використання змішаних графічних технік (туш, перо, відмивка, акварель) дозволило об'ємно передати велич і еклектичну красу історичної будівлі. «Для оживлення мотиву в пейзажі була розташована фігура велосипедиста-кур'єрника» [6; 85]. Це маркер сучасного життя, без якого важко уявити повсякдення у XXI ст.

Значний потенціал історичної архітектури характеризує Одесу – культурний центр півдня України. Мотиви Приморського бульвару, Потьомкінських сходів, архітектурних споруд в історичних стилях, порту становлять основу візуального коду міста та є носіями культурної пам'яті. «Серцем» одеського історичного центру по праву вважаються вулиця Дерибасівська та Одеський театр опери і балету. Сучасна будівля театру, споруджена у 1887 році в стилі віденського бароко, пережила зміну епох, стала свідком багатьох історичних подій та асоціюється у свідомості багатьох людей з Одесою. До тематики одеського театру зверталися у XXI ст. художники Євгенія Божко, Юрій Валюк, Геннадій Верещагін, Валентина Григор'єва, Оксана Потомкіна та багато ін. Також одеський художник Володимир Краля обрав для себе мотиви еркерів (виступаючих частин архітектурних споруд, що виходять за межі основної стіни) історичної архітектури. Еркери характеризуються пластичною виразністю та історичною цінністю, що формують візуальний образ центральної Одеси.

Значимо, що Одеса історично була містом багатьох культур, мов і віросповідань – українців, євреїв, греків, вірмен, болгар. У мистецтві цей етнічний плюралізм проявляється через різноманіття архітектурних стилів, сюжетів і символів, формуючи візуальний код толерантності й відкритості.

Одеські дворики – ще один впізнаваний мотив міського пейзажу. Це світ приватного життя, побуту, дитинства, людського тепла, що контрастує з масштабом офіційної архітектури. У творах митців, серед яких Геннадій Верещагін, Анна Зозуля, Наталя Лоза, Сергій Лозовський, дворики символізують камерність міського середовища, його «людяний вимір» і відчуття життя, що тече «за кадром». Крізь м'яке світло, тіні дерев, відкриті балкони й розвішану білизну митці передають атмосферу спокою, ностальгії та домашнього затишку «неофіційної» Одеси. У зображенні повсякденності часто проявляється ще один культурний код міста – гумор та самоіронія.

Морська тематика і південний клімат – візуальні коди Одеси, яка від початку свого заснування стала важливим портовим, а згодом і курортним центром [13]. Сонячність і насичений колорит – характерні риси одеського мистецтва. В образі моря митці втілюють енергію життя: рух, мінливість, здатність до оновлення. Теплі охристі й бірюзові відтінки, м'які тіні, розчинені контури формують атмосферу життєрадісності, що перегукується з південним темпераментом мешканців міста. Вибір колориту – це не лише художній прийом, а частина культурного коду Одеси. Адже «у свідомості людини колір являє собою не природну даність, а продукт культурного розвитку» [11; 35]. Іншою побачив Одесу у 2025 році художник Віктор Микитенко. На його акварелях місто постає зануреним у меланхолію хмарної погоди. Цей настрої поєднується з повсякденною реальністю – Одеса наразі переживає непрості часи, як багато інших міст України. Це формує зовсім інший візуальний код.

Російсько-українська війна трансформувала візуальні коди українських міст, внесла нові символічні акценти зумовивши появу нових семіотичних кодів, пов'язаних із темами спротиву, стійкості та національної ідентичності. Простір міста, який раніше асоціювався передусім з історичною пам'яттю, архітектурною спадщиною та повсякденним ритмом життя, набуває нових смислів – травматичних, героїчних, сакральних. Пошкоджені будівлі, понівечені фасади, мурали з образами захисників, трагічних подій, символів незламності – усе це стало компонентами нових урбаністичних кодів, що поєднали в собі документальність і глибокий символізм. Репрезентації простору міста виходять за межі традиційного жанру міського пейзажу. Нікіта Кадан, Алевтина Кахідзе, Жанна Кадирова, Роман Мінін, Влада Ралко, Олександр Ройтбурд та інші митці створюють картини, скульптури, арт-об'єкти, де місто постає як поле боротьби – не лише фізичної, а й символічної. Ще у 2010 році Роман Мінін представив публіці серію фотографій з міськими мотивами «Сни про війну», у яких поділився тривожними передчуттями. «Згодом у своїх роботах він почав переосмислювати ідентичність рідного Донбасу» [1]. Зокрема художник деконструє образ «шахтаря-героя», трансформуючи його у постапокаліптичний міф, через гру зі знаками радянської епохи розкриває травматичний досвід колонізованого простору.

Серії робіт Нікіти Кадана демонструють інтерпретацію елементів міського простору у контексті травматичного досвіду війни. Барикади Майдану постають «шедеврами анархітектури», знаками протесту та опору. Зовсім іншу стратегію обрала харківська художниця, що працює під

псевдонімом Litnie. У 2022 році мисткиня випустила серію листівок «Ти знаєш, де зустрінемося» із зображенням міських куточків Харкова – кодів локальної ідентичності для мешканців міста. Руйнування міського простору та вимушена еміграція українців призводить до прагнення закарбувати образ рідного міста у суспільній пам'яті. Сергій Ковальов у проєкті «Міський Київ» (2024 р.) транслює футуристичний образ міста через геометрію будівель у стилі geometric landscape. Фасади й ритм Бессарабки стають умовними знаками міської постіндустріальної динаміки та способом осмислення травматичного досвіду, коли місто може опинитися під загрозою зникнення.

Висновки. Отже, аналіз творчості вітчизняних митців показує, що візуальні інтерпретації українських міст виступають інструментами формування, переосмислення і трансляції суспільного досвіду в контексті складних питань національної історії, культурної пам'яті та ідентичності. Візуальні коди міських пейзажів стають своєрідним мостом між подіями історичного минулого та соціокультурними викликами сьогодення. Одним з основних таких викликів є події російсько-української війни, і ця тема відкриває широкий простір для подальших досліджень. Візуальні практики мистецтва сприяють усвідомленню історичних уроків, стимулюють соціальну рефлексію та викликають до життя складні питання про майбутнє українських міст у глобальному культурному контексті.

Список використаної літератури

1. Бакієва М. Роман Мінін і його «Метаморфоза Донецька». *DTF Magazine*. 2023. URL: donttakefake.com/roman-minin-i-jogo-metamorfozy-donbasu-yak-hudozhnyk-stvoryuye-kazku-pro-region/.
2. Блудов А. Особливості концептуального підходу сучасних українських художників у жанрі міського пейзажу. *Українська академія мистецтва. Дослідницькі та науково-методичні праці*. 2020. Вип. 29. С.22–29.
3. Герчанівська П. Е. Культурологія: термінологічний словник. Київ : Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв, 2015. 439 с.
4. Головей В. Семіотика візуального мистецтва: теоретико-методологічний аспект. *Fine Arts and Cultural Studies*. 2024. № 3. С. 213–220.
5. Заїка Г. О. Образ Києва у пейзажному живописі українського художника Сергія Шишка другої половини ХХ століття. *Вісник Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журн.* 2024. № 3. С. 143–149.
6. Литвиненко В. С., Трачук В. А. З досвіду створення міського і ландшафтного пейзажу у графіці та живописі. *Збірка праць XIX Міжнар. наук. конф. «Наука та освіта»*, 15–22 січ. 2025 р., м. Хайдусобосло, Угорщина. Хмельницький : ХНУ, 2025. С. 84–92.
7. Ліщинська О. Сучасне українське візуальне мистецтво як національно-культурний ідентитет в умовах глобалізації. *Вісник Львів. ун-ту. Серія філос.-політолог. студії*. 2023. Вип. 49. С. 85–90.
8. Михальчук В. В. Мотиви урбанізму в українському живописі другої половини ХХ – початку ХХІ століття крізь призму соціокультурних трансформацій. *Вісник Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журн.* 2025. № 2. С. 243–249.
9. Міронова Т. В. «Художні» та «візуальні» образи у сучасному образотворчому мистецтві. *Вісник Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журн.* 2021. № 1 С. 64–70.
10. Отрішко М. Місто як культурний текст. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наук. зб. за ред. проф. В. Виткалова*, 2020. Вип. 31. С. 98–103.
11. Павліченко Є. О. Національно-культурний зміст в об'єктах візуальної культури: символіка кольору сучасних патріотичних муралів. *Культура і сучасність: альм.* 2023. № 2. С. 33–38.
12. Ясеницька Ж. В., Кошів І. Р. Архітектурний пейзаж як самостійний жанр живопису. *The XXI International Scientific and Practical Conference «Actual priorities of modern science, education and practice»*. 2022. С. 99–102.
13. Kurushyna M. Representation of Ukrainian Cities in Contemporary Wartime Narrative. *V. N. Karazin Kharkiv National University Bulletin 'History of Ukraine. Ukrainian Studies: Historical and Philosophical Sciences'*. 2024. Issue 38. P. 122–132.

References

1. Bakiieva M. Roman Minin i yoho «Metamorfoza Donetska». *DTF Magazine*. 2023. URL: donttakefake.com/roman-minin-i-jogo-metamorfozy-donbasu-yak-hudozhnyk-stvoryuye-kazku-pro-region.
2. Bludov A. Osoblyvosti kontseptualnoho pidkhotu suchasnykh ukrainykykh khudozhnykiv u zhanri miskoho peizazhu. *Ukrainska akademiia mystetstva. Doslidnytski ta naukovo-metodychni pratsi*. 2020. Vyp. 29. S. 22–29.
3. Herchaniivska P. E. Kulturolohiia: terminolohichni slovnyk. Kyiv : Natsionalna Akademiia kerivnykh kadriv kultury i mystetstv, 2015. 439 s.
4. Holovei V. Semiotyka vizualnoho mystetstva: teoretyko-metodolohichni aspekt. *Fine Arts and Cultural Studies*. 2024. № 3. S. 213–220.
5. Zaika H. O. Obraz Kyieva u peizazhnomu zhyvopysi ukrainskoho khudozhnyka Serhiia Shyshka druhoi polovyny KhKh stolittia. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv: nauk. zhurnal*. 2024. № 3. S. 143–149.
6. Lytvynenko V. S., Trachuk V. A. Z dosvidu stvorennia miskoho i landshaftnoho peizazhu u hrafitsi ta

zhyvopysi. *Zbirka prats KhIX Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii «Nauka ta osvita»*, 15–22 sichnia 2025 r., m. Khaidusoboslo, Uhorschchyna. Khmelnytskyi : KhNU, 2025. S. 84–92.

7. Lishchynska O. Suchasne ukrainske vizualne mystetstvo yak natsionalno-kulturnyi identyitet v umovakh hlobalizatsii. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiã filos.-politoh. studii*. 2023. Vyp. 49. S. 85–90.

8. Mykhalchuk V. V. Motyvy urbanizmu v ukrainskomu zhyvopysi druhoï polovyny KhKh – pochatku KhKhI stolittia kriz pryzmu sotsiokulturnykh transformatsii. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv: nauk. zhurnal*. 2025. № 2. S. 243–249.

9. Mironova T. V. «Khudozhni» ta «vizualni» obrazy u suchasnomu obrazotvorchomu mystetstvi. *Visnyk Natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv: nauk. zhurnal*. 2021. №.1 S. 64–70.

10. Otrishko M. Misto yak kulturnyi tekst. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku*. 2020. Vyp. 31. S. 98–103.

11. Pavlichenko Ye. O. Natsionalno-kulturnyi zmist v ob'iektakh vizualnoi kultury: symbolika koloru suchasnykh patriotychnykh muraliv. *Kultura i suchasnist: almanakh*. 2023. № 2. S. 33–38.

12. Iasenytska Zh. V., Koshiv I. R. Arkhitekturnyi peizazh yak samostiinyi zhanr zhyvopysu. *The XXI International Scientific and Practical Conference «Actual priorities of modern science, education and practice*. 2022. S. 99–102.

13. Kurushyna M. Representation of Ukrainian Cities in Contemporary Wartime Narrative. *V. N. Karazin Kharkiv National University Bulletin «History of Ukraine. Ukrainian Studies: Historical and Philosophical Sciences»*, 2024. Issue 38. P. 122–132.

UDC 7.08 (477)

VISUAL CODES OF UKRAINIAN CITIES IN CONTEMPORARY ARTISTS' WORKS

Nadiia KOPYLOVA – Candidate of Cultural Studies, Senior lecturer of the Department of Fine Arts, Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

Maryna SAPUNOVA – Candidate of Architecture, Associate Professor of the Department of Fine Arts Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

The aim of the research is to identify and analyze the visual codes of Ukrainian cities as represented in the works of contemporary artists, considering the national sociocultural context. The study of urban imagery in contemporary art provides valuable insights into how cities function as carriers of historical memory, cultural identity, and social narratives.

Methodology of the research. The research employs an interdisciplinary approach, combining art history, cultural studies, and semiotics. Content analysis was employed to identify and interpret visual codes and recurrent motifs in Ukrainian contemporary art. This methodology allows for an in-depth exploration within the symbolic, social, and gendered aspects of contemporary urban representations.

Results. The study demonstrates that contemporary artists utilize visual codes to reinterpret and decontextualize Ukrainian cities, transforming urban landscapes into instruments of cultural communication. Through these representations, artists articulate social, historical, and political narratives while contributing to the construction and reflection of national identity. The visual language of Ukrainian cityscapes illustrates how art becomes a medium of national self-reflection.

The novelty. The research systematizes the main approaches to visual coding in the depiction of Ukrainian cities by contemporary artists. It highlights how urban imagery functions as a medium for preserving cultural memory and addressing contemporary societal challenges, offering new perspectives on the interaction between art, cityscapes, and identity.

The practical value. The research results can serve as a basis for further studies in urban visual culture and contemporary art. They also provide guidance for artists, curators, art critics, and cultural institutions in creating, presenting, and interpreting city-based artworks.

Key words: visual code, cityscape, national identity, Ukrainian contemporary art, cultural memory.

Стаття отримана 24.01.2025

Стаття прийнята 13.03.2025

Стаття опублікована 22.12.2025